

نقش روابط تسلیحاتی هند و اسرائیل در ژئوپولیتیک منطقه ای

مسعود مرادی *

استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه سیستان و بلوچستان

(تاریخ دریافت: ۸۵/۳/۱۰ - تاریخ تصویب: ۸۵/۱۰/۲)

چکیده:

روابط اسرائیل با کشورهای منطقه از اهمیتی خاص برخوردار است. بسیاری از کشورهای اسلامی از داشتن روابط آشکار با این کشور ابا داشته و از افکار عمومی واهمه دارند. برای تعدادی از کشورهای اسلامی اسرائیل ساخته و پرداخته توطئه‌های استکباری بوده و آن را غاصب سرزمین فلسطین می‌دانند. از این رو آنان در راستای افکار عمومی مسلمین اقدام به امتناع از شناسایی اسرائیل کرده‌اند.

برقراری روابط سیاسی و اقتصادی یا نظامی بین دو کشور هند و اسرائیل با جمعیتی بزرگ از مسلمان در همسایگی پاکستان و همجوار با مناطق حساس خاورمیانه و آسیای جنوب شرقی از اهمیت بسیار برخوردار است. برقراری رابطه اسرائیل با هند بزرگ‌ترین پیروزی سیاسی این کشور به حساب می‌آید. دو کشور با برخورداری از حمایت‌های آمریکا در اتحادی استراتژیک قرار گرفته و با بازسازی تجهیزات نظامی هند به تغییر ژئوپولیتیک منطقه‌ای اقدام و نظم موجود را بر هم زده‌اند.

واژگان کلیدی:

اتحاد استراتژیک - تسلیحات اتمی - تروریسم - روابط سیاسی - ژئوپولیتیک منطقه ای

مقدمه

هندوستان که طی قرن ۱۹ و نیمه اول قرن بیستم مستعمره بریتانیای کبیر محسوب می‌شد و طی دو جنگ اول و دوم جهانی بسیاری از سربازان آن در جبهه های نبرد برای انگلیسیان می‌جنگیدند پس از استقلال در ۱۹۴۷ به هم پیمان دشمن انگلستان و جهان سرمایه داری، کمونیسم و در رأس آن اتحاد جماهیر شوروی پیوست. گاندی طراح استقلال و نهر و معمار هند جدید توانستند ارتش قدرتمند هند را پایه ریزی کنند تا در آینده بتواند نقشی موثر در مسائل استراتژیک آسیای جنوب شرقی ایفا نماید. این ارتش توانست در مقابل تهاجم دشمنان خارجی و داخلی پیروز گردد. اما با فروپاشی اردوی کمونیسم اروپایی و تجزیه و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی عملاً فرسوده و غیر کارآمد گردید. دولت‌های غرب‌گرا و غیرسوسیالیست هندی با ایجاد رابطه با اسرائیل درصدد برآمدند تا به نوسازی و تجهیز ارتش به سلاح‌های جدید و حتی اتمی اقدام نمایند.

پیشینه تاریخی

حزب کنگره ملی هند که پیشگام مبارزات ضد استعماری و بنیان گذار استقلال هند بود به دلیل استعمارستیزی و دفاع از ملل تحت ستم با تشکیل دولت اسرائیل با حاکمیت یهودی در سرزمین های فلسطینی مخالف بود. در کمیته ویژه فلسطین که هند همراه ایران و یوگسلاوی در گروه اقلیت بودند با تقسیم فلسطین به دو دولت عرب و یهود مخالف بوده و راه حل تشکیل یک کشور فدرال را دنبال می‌کردند (احمدی ۱۳۷۷). از همین رو، پس از تشکیل دولت اسرائیل، هند از به رسمیت شناختن آن تا سال ۱۹۵۰ خودداری کرد. گاندی و نهر از رهبران کنگره هند با تشکیل Jewish National Home که صهیونیست‌ها مدعی آن بودند، مخالف بودند. در ماه مه ۱۹۴۹ هند علیه عضویت اسرائیل در سازمان ملل متحد رأی داد (Kapila, 200). سرانجام در سال ۱۹۵۰ هند دولت اسرائیل را به رسمیت شناخت اما از گشودن باب روابط دیپلماتیک خودداری کرد.

آنچه هند را بیشتر به اسرائیل نزدیک کرد جنگ ۱۹۷۱ با پاکستان بود. سرویس های مخفی نظامی هند احساس نیاز به سلاح‌های قدرتمند اسرائیلی را علیه پاکستان گوشزد کردند. این سلاح‌ها توپ‌های ۱۶۰ میلیمتری مرگباری بود که اسرائیل حاضر به فروش آن به هند شد (Kapila 2000).

هند به بهانه قدرتمند شدن در برابر پاکستان روابط مخفیانه خود با اسرائیل را از ۱۹۷۰ آغاز کرد به تعبیری، این روابط مخفیانه به بهانه منافع مشترک، تهدیدهای دشمن مشترک، پاکستان، با چرخش قدرت از حزب کنگره به سایر احزاب، تغییرات جدی در سیاست خارجی

هند در پیش بود. هنگامی که Moragi Desai نخست وزیر هند بود، از موشه دایان در سال ۱۹۷۷ برای گفتگوهای سری دعوت کرد. بنا به اظهار نفتالی لوی، دایان از هند دست خالی بازگشت (Briliant. 2003). اما تلاش‌های مخفیانه دو کشور به منظور ایجاد رابطه، تداوم یافت. هنگام جنگ هند - پاکستان، هند از اسرائیل به صورت مخفیانه تقاضای اسلحه کرد. وقتی بمب‌های اسرائیلی را دریافت کرد، به صورت آشکار علیه این کشور موضع‌گیری و سرکوب‌های فلسطینی‌ها را محکوم نمود. این حرکت به منظور فریب افکار مسلمانان هند انجام گرفته بود. اسرائیلی‌ها و هندی‌ها وانمود می‌کنند پاکستان به عنوان منبع تروریسم اسلامی و الهام بخش جریان‌های رادیکالیسم بوده و ترورهای Jakarta, Casablanca, Bali و سایر مناطق توسط گروه القاعده که رهبران آن تحت حمایت‌های اولیه طالبان بودند، طراحی و اجرا شده بود (Chellqney 2003).

در ژانویه ۱۹۹۲، یک سال و نیم پس از گروگان‌گیری سرینگر، هند تصمیم خود را مبنی بر داشتن روابط دیپلماتیک با اسرائیل اعلام کرد. این روابط پس از تلاش‌های سری Yegar و Naresh Chandra رئیس سرویس جاسوسی هند انجام می‌شد. هر دو گروه معتقد بودند که اهدافی واحد در مبارزه با تروریسم اسلامی را دنبال می‌کنند. چاندرا از همتای اسرائیلی خود می‌پرسد: «شما تجربه دارید. می‌توانید به ما کمک کنید؟» او در پاسخ می‌گوید: «مطمئنم که می‌توانیم» (Briliant. 2003).

ژئوپولیتیک و ژئواستراتژیک منطقه

تسلط جغرافیایی هند بر بخشی بزرگ از منطقه آسیا، مجاورت با چین، پاکستان، اقیانوس هند و دریای عرب و تسلط بر شریان‌های آبی که منتهی به خلیج فارس می‌شوند، نقش و اهمیتی ویژه به هند می‌دهد. راه‌های دریای جنوب هند و تسلط بر شریان‌های آبی منتهی به سرزمین‌های جنوب شرقی آسیا نیز به این کشور فرصت‌هایی داده است که همواره توجه کشورهای استعمارگر را به خود جذب کرده است. طی قرن ۱۸ میلادی تاریخ هند شاهد رقابت‌های گسترده فرانسویان و انگلیسیان برای تسلط در تصرف این سرزمین است. در تاریخ معاصر، رقابت‌های آمریکا و شوروی برای نفوذ در این منطقه حکایت از این اهمیت دارد. چنانکه بلافاصله پس از سقوط اتحاد جماهیر شوروی، اسرائیل و آمریکا درصدد ایجاد ارتباطات گسترده برآمدند تا بتوانند از طریق هند، بر بخش‌های عمده آسیا در شمال، جنوب، شرق و غرب تسلط یابند.

رشد رادیکالیسم اسلامی در هند، پاکستان، افغانستان و ایران که پیامدهای سیاست های منطقه‌ای آمریکا بوده، هند را در مسیر تحولات سیاسی جدید قرار داد که متعاقب آن آمریکا، که به مبارزه جدی با رادیکالیسم اسلامی در منطقه اقدام کرده بود، این کشور و نظام سیاسی حاکم بر آن را متحد طبیعی خود قلمداد کرد. اگر چه رقابت‌های هسته‌ای هند و پاکستان بر خلاف مصالح صلح جهانی بوده اما آمریکا پس از اعتراضات کم‌اهمیت از طریق اسرائیل، توسعه و نوسازی تجهیزات نظامی هند را مورد نظر خود قرار داد، تا از این طریق بتواند پاکستان، چین و منطقه خاورمیانه را در توازن جدید و معادله‌ای به نفع خود و اسرائیل تغییر دهد. هند که جنگ‌های متعدد با پاکستان، چین، جدایی‌طلبان تاملیل و نیز با شورشیان متعدد در میان هندوها، سیک‌ها و نیز با قیام و مقاومت مسلمانان جدایی‌طلب در جامو و کشمیر مواجه بوده است، بهانه کافی و لازم جهت نزدیکی با دو کشور اسرائیل و آمریکا را بدست آورده بود. اسرائیل نیز درصدد بود تا با خروج از انزوای سیاسی در جهان عرب، با بخش‌هایی دیگر از جهان اسلام و سرزمین‌های مسلمان نشین، روابط دیپلماتیک و تجاری برقرار کند. برقراری این رابطه با هند می‌توانست پاکستان را نیز مشتاق برقراری رابطه با آن کشور نماید تا از تغییر توازن نظامی و اقتصادی به نفع هند، جلوگیری نماید.

Brajesh Mishra عضو کمیته امنیت مجلس هند در گفتگو با Uzi Dayan ژنرال کمیته امنیت مجلس ملی اسرائیل از انعقاد پیمان‌های استراتژیک و همکاری‌های موثر سخن به میان می‌آورد (Brilliant, 2003). Yuval Steinitz رئیس کمیسیون سیاست خارجی و امنیت در کنیسه یهود نیز از اتحاد استراتژیک با هند که از اولویت‌های دولت اسرائیل و آمریکاست سخن به میان می‌آورد (Brilliant, 2003). نخستین گام‌های نزدیکی به صورت محرمانه و به هنگام جنگ ۱۹۷۱ هند - پاکستان بود که هند از اسرائیل به صورت سری تقاضای اسلحه نمود (Brilliant, 2003, kapila, 2000).

از اواخر سال ۱۹۸۰ همکاری‌های تسلیحاتی دو کشور با یکدیگر آغاز شد. اسرائیل در این زمان نیازمند پایگاه‌هایی در اقیانوس هند به منظور استقرار سیستم دفاع موشکی خود بود. هند این امکان را فراهم کرد. منابع نظامی هند از خرید ۸۰۰ تا ۹۰۰ میلیون دلاری اسلحه از اسرائیل در سال سخن می‌گویند. این مبلغ تا دو میلیارد دلار افزایش می‌یافت.

نخستین اسلحه‌های ارسالی به هند توپ‌های ۱۶۰ میلیمتری ساخت اسرائیل بود که در جنگ ۱۹۷۱ علیه پاکستان به کار رفت. در این هنگام موساد به دولت اسرائیل اجازه داده بود تا برای گسترش روابط خارجی با هند اقدام به انتقال تکنولوژی نظامی، پزشکی و کشاورزی نماید. اسرائیل دارای تکنولوژی پیشرفته در بخش‌های ماهواره‌ای، عکس‌های ماهواره‌ای، موشک‌های دوربرد و میان‌برد و نیز توانایی‌های هسته‌ای بود. هند تمایل داشت از این

دستاوردها به نفع خود بهره جوید. بدین ترتیب این کشور به بازار بزرگ مصرف تولیدات اسرائیل تبدیل می‌شد.

جنگ کارگیل نخستین جرقه های همکاری های نظامی اسرائیل با هند

این جنگ میان هند و پاکستان در منطقه ای به همین نام در ۱۹۹۹ اتفاق افتاد. هند که خود را در موضع ضعف می‌دید، مخفیانه به اسرائیل متوسل شد و از آن کشور تقاضای کمک کرد. با توجه به اینکه اسرائیل از همه طرف تحت فشار بود تا به هند کمک نکند، معذالک این کشور با هوایمای آواکس خود در ارتفاعات بالا و با کنترل‌های لیزری مراقبت و جاسوسی از نیروهای هندی را عهده دار شد (kapila 2000). سلاح‌های پیشرفته اسرائیلی و سیستم هدایت لیزری آن در خدمت هندیها قرار گرفت (Brown . 2003).

در واقع هند که دارای تسلیحات عقب مانده روسی بود و جنگنده های میگ و هوایماهای ایلوشن آن قادر به مقابله با جنگ افزارهای مدرن پاکستان نبود مجبور به استفاده از تکنولوژی اسرائیلی شد.

گسترش روابط نظامی و جنگ افزارهای اسرائیلی در خدمت هند

اتحاد جماهیر شوروی قبل از فروپاشی خود بزرگ‌ترین تامین‌کننده نیازهای تسلیحاتی هند بود. اکثر اسلحه های هند از شوروی تامین شد و در نتیجه افسران هندی نیز برای آموزش و دوره های تخصصی به این کشور اعزام می شدند. پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی منابع تامین اسلحه هند به روسیه، اکراین، بلاروس، و ازبکستان منتهی گردید. اگر چه شوروی بسترسازی‌های مناسب جهت گسترش علوم پایه و فیزیک هسته ای به منظور دستیابی به تکنولوژی هسته‌ای فراهم کرده بود، اما این امکان برای هندی ها فراهم نیامد که بتوانند بر رقیب‌های سر سخت خود در منطقه - چین و پاکستان - پیشی گیرند. چینی ها توانسته بودند در سال‌های دهه‌ی ۱۹۶۰ به موشک های پیشرفته و دور برد و به موشک هایی با توانمندی حمل کلاهک هسته‌ای دست پیدا کنند. علاوه بر آن آنها توانستند در همان ایام به بمب اتم دست یابند. پاکستان کمی دیرتر مسلح به موشک های دوربرد شد و بمب اتم خود را چند روز پس از هند آزمایش کرد. با وجود این، هند تلاش‌های جدی خود پس از فروپاشی شوروی را، جهت عادی سازی روابط نظامی با جهان غرب و سرمایه دارای، آغاز کرد.

سرویس‌های امنیتی اسرائیل، با کسب اجازه‌ی ضمنی از دولت آمریکا، راه‌های گسترش روابط نظامی با هند را مورد بررسی قرار داده و با آن موافقت کردند (Brilliant 2003) از

حرکت‌های محرمانه سرویس‌های دو کشور در سال ۱۹۷۷ بحث می‌کند). پس از این توافق‌ها، وزرای دفاع دو کشور توافق‌های نظامی خود را اعلام کردند (The Hindu 17 July 2001). اگر چه در سال ۲۰۰۱ هنوز سربازان هندی به عنوان سربازان صلح در لبنان بودند، اسرائیل برای فروش فالکن‌های خود اعلام آمادگی کرد. فروش فالکن‌ها نیاز به اجازه آمریکا داشت. این هواپیماها به سیستم راداری آواکس مجهز بودند.

اگر چه گسترش روابط نظامی دو کشور به بهانه مبارزه با تروریسم آغاز شد (Brown 2003) اما حجم بالای تجارت اسلحه به هند و منافع بزرگ که اسرائیل از آن عاید می‌کرد را نباید از نظر دور داشت. آغاز این تجارت سالانه ۸۰۰ تا ۹۰۰ میلیون دلار بود که طی مدت کوتاهی به ۱/۵ تا ۲ میلیارد دلار افزایش پیدا می‌کرد. (Brilliant 2003) اسلحه‌های اسرائیل از تنوع زیادی برخوردار بودند. این اسلحه‌ها شامل تفنگ‌های ۵۰۰۰ رومی تانک که جدیدترین اسلحه اسرائیل بود تا کشتی‌ها و قایق‌های جنگی و رادار را شامل می‌شدند.

آمریکا نخست با فروش سیستم‌های راداری آواکس به چین و هند مخالف کرده بود اما اسرائیل سیستم‌های خود را جهت نصب بر روی هواپیماهای روسی ایلوشن ۲۷ به هند پیشنهاد داد (kosky. 2002).

- کمی بعد از توافق آمریکا برای فروش فالکن‌ها به هند خبر می‌دهد Ninan koshy
- محورهای اصلی توافق‌های تسلیحاتی هند - اسرائیل به شرح زیر است:
- ۱- اسرائیل چهار گردان از ارتش هند را برای عملیات مخصوص آموزش می‌دهد؛
 - ۲- هند قرارداد ۳۰ میلیون دلاری با صنایع نظامی اسرائیل برای تفنگ‌های Tavor Assault و Galil sniper منعقد می‌نماید؛
 - ۳- تامین سلاح‌های شب - دید حرارتی؛
 - ۴- هند قراردادهایی با صنایع نظامی هوایی اسرائیل برای ارتقاء میگ ۲۱ و سایر بمب‌افکن‌های خود می‌بندد؛
 - ۵- اسرائیل دو سیستم راداری برای دفاع ضد موشکی به هند می‌دهد؛
 - ۶- اسرائیل سیستم میگ ۲۷ را نیز توسعه خواهد داد؛
 - ۷- سیستم دفاع ضد موشکی هند به سیستم اسرائیلی ضد موشکی تبدیل خواهد شد؛
 - ۸ - اسرائیل پس از کسب مجوز آمریکا سیستم‌های راداری فالکن را به هند و به چین خواهد فروخت؛
 - ۹- اسرائیل زیر دریایی‌هایی با امکان پرتاب موشک‌های Cruise به هند می‌دهد؛
 - ۱۰- اسرائیل سیستم میکرو - ماهواره که می‌تواند هواپیماها و موشک‌ها را ردگیری کند به هند می‌دهد؛

۱۱- اسرائیل سیستم PGMs که سیستم هدایتی لیزری است در اختیار هند می‌گذارد.

۱۲- اسرائیل تمام جنگ‌افزارهای روی نظیر هواپیما، تانک و دیگر تجهیزات را ارتقاء می‌دهد (کاپیلا ۲۰۰۰ و ۲۰۰۲).

هند ایلوشن ۷۶ را از پاکستان خریداری کرده بود و اسرائیل روی این هواپیماها سیستم فالکن خود را نصب می‌کرد (BBC 03/05/2004). اسرائیل با فروش سیستم راداری خود به هند عکس‌العمل پاکستان را برانگیخت: این اقدام می‌توانست صلح را در شبه قاره به خطر افکند زیرا سیستم دفاعی فالکن قادر بود تحرکات چین و پاکستان را در کنترل خود داشته باشد. سیستم فالکن می‌تواند پرواز برای ارتفاع پایین را تا صدها کیلومتر در شب یا روز و در هر هوایی کنترل کند (BBC 03/05/2004).

آموزش‌های نظامی برای هندیان

آموزش افسران نظامی هند برای کاربرد سلاح‌های جدید در کشورهایی انجام می‌شد که با اسرائیل همکاری‌های استراتژیک داشتند. بیشترین آموزش‌ها در زمینه سیستم راداری آواکس و فالکن صورت می‌پذیرفت. افسران نیروی هوایی هند بدین منظور در Garuda II در فرانسه آموزش دیدند و با سیستم آواکس آشنا شدند. Mukerji ژنرال نیروی هوایی هند می‌گوید «کارفرمایان آواکس ما باید قبل از تحویل هواپیماها آموزش لازم را دیده باشند (Xinhua 07.06.05). علاوه بر آن متخصصین اسرائیلی در زمینه‌های تکنولوژی موشکی و دفاع هوایی به هندیان آموزش می‌دادند (کاپیلا ۲۰۰۰).

هنگامی که کمیسیون مشترک هند - اسرائیل چگونگی کمک اسرائیل به هند را در جنگ کارگیل بررسی می‌کرد، افسران اسرائیلی از هند دفاع کرده و پس از آن مکرراً از مرزهای این کشور در کشمیر بازدید به عمل آوردند. اسرائیل بنا به گزارش ژروزالم پست مورخ ۳ فوریه ۲۰۰۲، حدود ۳۰۰۰ سرباز هندی را در خاک خود آموزش داده است (koshi 2002).

هند و تعامل نظامی با اسرائیل

هرگونه تعامل نظامی اسرائیل با خارج از این کشور پس از تایید آمریکا باید با موافقت موساد (سیستم امنیتی عملیات خارجی در مقابل امان که سرویس امنیتی نظامی داخلی بود) انجام می‌پذیرفت (Kapila 2000). این اجازه برای برقراری ارتباط با هند از جانب هر دو صادر گردیده بود و اسرائیل در مقاصد چندگانه خود اقدام به روزآمد کردن تسلیحات شوروی سابق هند کرد. (kapila 2000)

فروپاشی شوروی که بازار بزرگ جهانی اسلحه را روی اسرائیل که توانایی به روز کردن اسلحه‌های روسی را یافته بود، گشود و این کشور را قادر ساخت از موقعیت پیش آمده بیشترین بهره را نصیب خود کند.

وایزمن در ۱۹۹۶ خود به هند تاکید بر همکاری اسرائیل با آن کشور در زمینه‌های تکنولوژی موشکی و صنایع فضایی داده و پذیرفته بود که آموزش متخصصان مورد نیاز این کشور را عهده دار گردد. فناوری‌های هسته ای نیز در زمینه تسلیحات هسته ای به صورت ضمنی در روزآمد کردن سیستم دفاع موشکی مورد توجه قرار گرفته بود. فروش رادارهای اسرائیلی به منظور هدایت موشک‌های بالستیک در همین راستا صورت گرفت (Brillant . sept . 2003)

فروش سیستم‌های راداری اسرائیل و نصب سیستم جاسوسی - راداری فالکن روی هواپیماهای ایلوشن روسی با مخالفت‌های چین و پاکستان که مدعی بودند امنیت منطقه به هم می‌خورد، همراه بود (BBC News ۳/۵/۲۰۰۴). اما دولت افراطی حزب BJP در استقرار این سیستم به منظور برتری‌های نظامی منطقه ای خود هیچ تردیدی نداشت (CNN . Com January 8.2002) آمریکایی‌ها نیز با اقدام اسرائیل موافقت کرده بودند و لابی‌های هندو و صهیونیست آمریکایی زمینه‌های لازم این توافق را بدست آورده بودند (The hindu . 17 July 2001) و نیز Harrez ۸ سپتامبر ۲۰۰۳ امیرام برکات) .

همکاری‌های نظامی و اتمی هند - اسرائیل در حالی صورت می‌گیرد که هر دو کشور دلایل نزدیکی خود را مبارزه با تروریسم و رادیکالیسم اسلامی و نیز مخالفت از دستیابی دشمنان خویش به سلاح‌های کشتار جمعی اعلام می‌کنند.

هند و اسرائیل که همکاری‌های گسترده تجاری خود را از ۱۹۹۲ علنی کردند. حجم مبادلات خود را از ۲۵۰ میلیون دلار در سال به ۱/۱۵ میلیارد افزایش دادند. چشم‌گیرترین میزان رشد مربوط به بخش جنگ افزار بود. آموزش سه هزار سرباز هندی ضد شورش در اسرائیل، خرید ۳۴۰۰ Tavor anault rifle ، ۲۰۰ تفنگ Cralil sniper ، تجهیزات لیزری و مادون قرمز از صنایع نظامی اسرائیل (IMI) و انعقاد قرارداد با Israel aircraft Industries (IAI) توسط نیروی هوایی اسرائیل (IAF) به ارتش هند این امکان را می‌داد تا به نوسازی گسترده در تجهیزات خود اقدام کند (JINSA 8 AP. 03) .

سفر شارون به هند و گسترش روابط نظامی

وقتی در سال ۱۹۶۶ هواپیمای Shazar رئیس جمهور اسرائیل در کلکته فرود آمد، دولت هند اجازه ماندن در این کشور را به او نداد (المدی ۲۰۰۳) . نخستین مقام بلند پایه اسرائیلی Ezer Weizman رئیس جمهور در سال ۱۹۹۶ بود که در رأس هیأتی ۲۴ نفره از هند بازدید

کرد. وایزمن طی جنگ دوم جهانی خلبان هواپیما در بنگلور هند بود (کاپیلا 2000). Shimon Peres وزیر امور خارجه در ۲۰۰۲ از هند دیدار سه روزه داشت که در شکل‌گیری روابط سیاسی - نظامی عمیق هند - اسرائیل نقشی مهم ایفا کرد. در این هنگام که رقابت‌های تسلیحاتی هند - پاکستان به مرحله رقابت های موشک‌هایی با کلاهک هسته‌ای و تولید بمب اتمی رسیده بود، بازدید وزیر امور خارجه اسرائیل از هند، اهمیتی دو چندان پیدا می‌کرد. هند پاکستان را متهم به انجام عملیات تروریستی ۱۳ دسامبر در حمله به پارلمان هند در دهلی نو می‌کرد. پرز در دیدار خود با Atal B. Vajpayee, Jaswant singh, تروریسم را تهدید بزرگی علیه تمدن دانست. او در دیدار سه روزه اش به توافق‌های استراتژیک مهمی در گسترش روابط نظامی با هند دست یافت (CNN. 8/01/2002).

وقتی نخستین دولت غیر کنگره که متعلق به Janata party (B. J. P.) در سال ۱۹۷۷ شکل گرفت، هند سیاست ضد اسرائیلی خود را تغییر داد و موشه دایان Moshe Dayan در اوت ۱۹۷۷ از این کشور دیدن کرد. این دیدار حساسیت کشورهای عربی و مسلمانان را برانگیخت، اما نتوانست مانع گسترش روابط دو کشور گردد (عبدالله‌المدنی ۲۰۰۳). وقتی حزب BJP مجدداً در قدرت قرار گرفت، نخست وزیر هند آتال بهاری و اچپایی، بیشترین چرخش به سوی اسرائیل را نشان داد.

و اچپایی بر این باور بود که هند باید بتواند توازن منطقه‌ای را به نفع خودش چرخش دهد. در واقع از بین رفتن حالت دو قطبی نظام جهانی و گسترش هر چه بیشتر مناسبات سرمایه‌داری جهانی و ادغام اقتصادهای منطقه‌ای در اقتصاد جهانی، آنچنان که سازمان تجارت جهانی طراحی کرده بود - هند را بر سر دو راهی فقر مطلق با جمعیت بیش از یک میلیاردی و توسعه چشمگیر قرار می‌داد.

اقتصاددان هندی الاصل دانشگاه کلمبیا Jagdish Bhagwati اعتقاد دارد هند پس از استقرار امپراتوری گاندی‌ها وضعیت فلاکت باری پیدا کرد که او را از همسایگانش سنگاپور، هنگ کنگ، تایوان و کره جنوبی عقب انداخته است. به باور او هند نه تنها اتوبوس بلکه کنکور را از دست داده است (India at a crossroads 2004). بنابراین، و اچپایی به منظور دستیابی به رشد سریع در hi-tech رشد طبقه متوسط، خصوصی سازی گسترده صنایع، افزایش رشد مصرف انرژی و تمرکززدایی، اصلاحاتی را که مقدمه رویکرد سیاست خارجی او به سرمایه داری بود آغاز کرد. او اسرائیل را مطمئن‌ترین متحد خود در دست یابی به این اهداف یافت. دولت هند رسماً از آرپل شارون جهت بازدید از هند دعوت به عمل آورد. گزارش Herb Keinon در روزنامه ژروزالم پست ۱۰ سپتامبر ۲۰۰۳ اهمیت این سفر را بازگو می‌نماید.

بر این اساس شارون ضمن تاکید بر همکاری متقابل بین دو کشور، گسترش روابط با هند را برای اسرائیل حیاتی خواند. منابع نزدیک به شارون گفته اند که وی معتقد است باید به هند کمک کرد. او که از پیشرفت روابط دو کشور خوشنود است، آنرا کافی ندانسته و تلاش می کند که به گسترش آن پردازد. شارون در هند با عبدالکلام، رئیس جمهور، آتال بیهاری واجپایی نخست وزیر، پاشوانت سینها وزیر امور خارجه، ادوانی وزیر کشور و دبیر شورای امنیت ملی هند، بر اجش میسرا و همچنین با سونیا گاندی ملاقات کرد. بخشی از نگرانی های شارون، روابط حسنه ایران و هند بود که مقامات هندی تضمین هایی به آنان در عدم انتقال تکنولوژی و فناوری های استراتژیک به ایران داده اند (Keinon 10 sept . 03).

پاکستان نیز در برابر اتحاد نظامی هند و اسرائیل هشدار داده بود که این اقدام منجر به بر هم خوردن توازن منطقه می شود. شیرین مزاری رئیس انستیتو مطالعات استراتژیک پاکستان در اسلام آباد از تسلیحات جدید به عنوان بر هم زننده توازن استراتژیک منطقه ای یاد می کند (Keinon 10 sept . 03). سید احمد بخاری بازدید شارون را روز سیاه آزادی و دمکراسی در هند می داند.

روز دوشنبه (۱۰ سپتامبر ۲۰۰۳) هنگامی که شارون پس از عبور از قالی قرمز در مقابل خبرنگاران به سوالاتی پاسخ می داد، اظهار داشت: «اسرائیل هند را به عنوان یکی از کشورهای خیلی مهم جهان می داند». او افزود: «امیدواریم این بازدید - که اولین بازدید یک نخست وزیر اسرائیلی از هند است، سبب شود به همه اهدافی که بدان باور داریم کمک کند، چون ما هند را مهم ترین کشور دنیا دانسته و خود را در باور به دمکراسی با آن کشور شریک می دانیم (Keinon 10 sept . 03).

نقش مسائل ژئوپولیتیک منطقه ای در اتحاد اسرائیل - هند - آمریکا:

حمایت از منافع آمریکا، تقابل با چین، مقابله با تروریسم اسلامی، همه سوژه هایی هستند که در رویکرد هند و اسرائیل، در گسترش مناسبات با یکدیگر موثرند. نه تنها در دوران حاکمیت BJP و نخست وزیری واجپایی بلکه در دولت بعدی و نخست وزیری من موهان سینگ سیاست نزدیکی با جهان سرمایه داری و گسترش روابط با اسرائیل دنبال شد. این سیاست موجب می شد تا آمریکا و اسرائیل به توسعه مناسبات خود در آسیای جنوبی اقدام و سیطره خود را بر آن کشورها اعمال نمایند. keinon معتقد است «اتحاد اسرائیل، آمریکا و هند موجبات بی نیازی هند از اعراب که همچنان سنتی و نزدیک این کشور بودند، می شود» (keinon 17 may 2004).

کشورهای عرب، تامین کننده سوخت و انرژی هند می باشند و علاوه بر آن سالانه میلیون ها هندی در کشورهای عرب در همه سطوح تخصصی و فنی به کار اشتغال دارند. هر گونه تنش

در روابط هند و کشورهای عرب می‌تواند به بروز مشکلات اقتصادی جدی منجر شود. از اینرو آنان در موضع‌گیری‌های چند پهلو بر حفظ ادامه دوستی و همکاری با اعراب پا می‌فشارند، تا اولاً مناسبات اقتصادی و تجاری و تامین سوخت منابع انرژی هند از اعراب برقرار بماند و ثانیاً ادامه کار میلیون‌ها هندی در کشورهای عرب میسر گردد و سوم اینکه هند با مخالفت جمعیت بیش از ۱۴۰ میلیونی مسلمان خود روبرو نگردد. در عین حال که اسرائیل نیز می‌تواند از طریق هندیانی که در سرزمین‌های عرب به کارهای حساسی گمارده می‌شوند، اطلاعات جاسوسی مورد نیاز خود را تامین نماید.

راجیش میشار در مذاکرات روز ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ با ژنرال اوزی دایان در دفتر کارش در دهلی از حساسیت‌های امنیتی منطقه‌ای صحبت می‌کند که می‌تواند به کانون آینده بحران و مرکز ترویج رادیکالیسم و تروریسم تبدیل شود. از اینرو او در پیش‌گیری استراتژی امنیتی مشترکی با اسرائیل و آمریکا را مطرح می‌کند. او جنگ با ترور را مبنای روابط هند - اسرائیل دانسته که می‌تواند اتحاد استراتژیک هند - آمریکا را همراه داشته باشد (koshy, 2002).

مانور زیر دریایی‌های اسرائیلی در آب‌های هند، در جهت شکل‌گیری محور اتحاد استراتژیک سه‌گانه صورت گرفت. مارتین شرممان در مقاله ۲۸ فوریه ۲۰۰۱ خود در ژورنال پست با عنوان «از برخورد تا همکاری» بر این حقیقت تکیه دارد که «در سال ۲۰۰۰ ارتش اسرائیل با زیر دریایی‌ها خود به آزمایش سلاح‌های اتمی دست زده است» که برای او بسیار حیاتی است (koshy 2002). اقدام ارتش اسرائیل که با حمایت آمریکا همراه بوده است، در جهت ایجاد توازن نظامی منطقه‌ای، به منظور مقابله با چین و تروریسم و رادیکالیسم صورت می‌پذیرفت. تداوم این سیاست، تفوق آمریکا بر آسیای جنوبی و مرکزی را هموار می‌کرد. Zvi Gabay مسئول اسرائیلی آسیا در دولت این کشور اظهار داشت: «ما خود را در همان اردویی یافتیم که جنگ با تروریسم را دنبال می‌کند و روابط خود را بر آن مبنا تعیین می‌کنیم» (koshy 2002). سخنگوی وزارت امور خارجه هند نیز در گفتگوی خود با پرز بر این نکته تاکید داشته است که «ما می‌توانیم از اسرائیلی که در سرزمین خود با تروریسم بصورت گسترده‌ای روبروست، تجربه بیاموزیم» (koshy, 2002).

Lal krishan Advani می‌گوید: «تروریسمی که در ۱۱ سپتامبر و ۱۳ دسامبر (حمله تروریستی به پارلمان هند) شاهد آن بودیم، یک ریشه دارد و توسط کسانی سازمان‌دهی شده که با آمریکا، هند و اسرائیل دشمنی دارند» (koshy 2002).

سرانجام موضع‌گیری و اقدامات هند در راستای پی‌افکندن اتحاد استراتژیک هند - اسرائیل - آمریکا، سبب شد تا جورج دابلیو بوش در ۲۰ سپتامبر ۲۰۰۲ در استراتژی امنیت ملی آمریکا سندی را امضا کند که به موجب آن: «ایالات متحده آمریکا با ایجاد رابطه‌ی دوستانه و

دوجانبه با هند موافقت کرد. دو کشوری که بزرگ‌ترین دموکراسی‌های جهان محسوب شده و هند که در راه رشد سریع قرار گرفته و با آمریکا منافع مشترکی پیدا کرده است» (Koshy 2002).

مسائل اتمی هند و مواضع آمریکا در قبال آن

نخستین مرکز تحقیقات اتمی هند با نام Bhabha Atomic Research Center توسط هومی بهابها دانشمند هسته‌ای این کشور در سال ۱۹۶۲ راه اندازی شد. بهابها از همان آغاز سال‌های استقلال هند فعالیت‌ها و تحقیقات خود را آغاز کرد. او برای خود مرکز تحقیقاتی اتمی در ترومبی نزدیک بمبئی دایر کرد و تعداد زیادی از دانشمندان بعدی هند را در آنجا پرورش داد. آنان موفق شدند نیروگاه‌های اتمی خود را تا سال ۱۹۸۵ راه اندازی نموده و برقی معادل ۱۰ تا ۱۰۰ مگا واحد حرارتی تولید نمایند. هند از کشورهای موفق در زمینه دستیابی به دانش اتمی بود. این کشور مرکز Fast Breeder test Reactor را جهت تسریع در فعالیت‌های اتمی خود راه‌اندازی کرد تا قدرت تولیدات اتمی خود را بالا برد.

هند به تهیه آب سنگین پرداخت و کار غنی‌سازی اورانیوم را دنبال کرد. این کشور قادر گردید ۲۵ کیلوگرم پلوتونیوم که برای بکارگیری در ۴ بمب اتم کافی بود بدست آورد. هند به پلوتونیوم ۲۳۹ که در بمب اتم بکار می‌رود دست یافت و آن را در همین راستا به خدمت گرفت. همچنین آب سبک را در تاسیسات الکتریکی خود در تارابور به کار برد (جعفر ضیاء جعفر، دانشمند اتمی عراق، المستقبل العربی، شماره ۳۱۶، ژوئیه ۳۱۶ ژوئیه ۲۰۰۵).

تداوم فعالیت‌های هسته‌ای هند سالانه به تهیه ۱۰۰ تا ۳۰۰ کیلوگرم پلوتونیوم در مجتمع‌های ترومبی منجر می‌شد. بخشی از همکاری‌های هند با کانادا صورت می‌گرفت که از ۱۹۷۴ تعاملات خود را به منظور تامین برق هند آغاز کرده بود. در پایان دهه ۹۰ قرن گذشته هند در اثر فعالیت‌های اتمی خود ۴/۵ تن مواد هسته‌ای تولید کرده بود که ۳۵۰ کیلوگرم آن در جهت ساخت سلاح‌های هسته‌ای بکار رفت و با بکارگیری پلوتونیوم ۲۳۹ قادر است بیش از یکصد بمب اتم تولید نماید (جعفر همانجا).

در سپتامبر ۲۰۰۴ هند شرایط کنترل آمریکا را بر فعالیت‌های اتمی خود پذیرفت. در سپتامبر ۲۰۰۴ مفاد قانونی توافق‌های دو کشور به منظور «نقشه توازن» (non - reactor - related end uses) که ضمن نظارت و حفاظت، فعالیت‌های هسته‌ای را در جهت صلح مورد تاکید قرار می‌داد و برای سوخت رآکتورها مورد استفاده قرار می‌گرفت پذیرفته شد.

در ۱۸ ژوئیه ۲۰۰۵ بوش پس از دیدار با من موهان سینگ همکاری گسترده اتمی با هند را اعلام کرد. او تاکید کرد که ایالات متحده آمریکا با هند همکاری گسترده در ارتباط با تامین انرژی هسته‌ای خواهد داشت و از کنگره آمریکا خواهد خواست تا سیاست‌گذاری‌های لازم و

قوانین مورد نیاز را به تصویب برساند. در این همکاری‌ها اسرائیل مهم‌ترین هم‌پیمان هند تلقی می‌گردد. بدین ترتیب هند قادر می‌شود در طراحی نسل چهارم راکتورهای هسته‌ای فعال گشته و به سوی یک تعامل گسترده بین‌المللی پیش رود.

نتیجه

اسرائیل برای خروج از بن‌بست‌های سیاسی - اقتصادی در جهان اسلام و منطقه آسیا به دوستی و رابطه سیاسی، نظامی، تجاری و علمی به هند نیازمند بود و برقراری این رابطه هنگامی میسر گردید که چالش‌های مشترک استراتژیک برای دو کشور پدید آمد. رادیکالیسم و تروریسم که بخشی از پاسخ تندروانه به عملکردهای پنج دهه برخی از قدرت‌های بزرگ و خود اسرائیل بود به ایجاد این استراتژی منجر گردید. آمریکا نیز که خود را قربانی عملیات تروریستی می‌دانست با باز گذاشتن دست اسرائیل در انتقال دانش و تکنولوژی‌های مدرن به هند، زمینه‌های ایجاد محور اتحاد سه کشور در حساس‌ترین منطقه استراتژیکی جهان را هدف قرار داد، تا از این طریق بتواند چین را تحت نظر گرفته و پاکستان را از دشمنی با اسرائیل دور کرده و ایران و منطقه آسیای جنوبی و خاورمیانه و دریاهای آن را تحت کنترل و نظارت خود قرار دهد. طراحی و اجرای چنین استراتژیی تنها از طریق هند امکان‌پذیر بود که پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، رشد فناوری‌های نظامی، توسعه مبارزات آزادخواهانه مسلمانان جامو - کشمیر، ازدیاد فقر، فساد و بیکاری، هند خود را بازنده اصلی تحولات نوین جهان می‌دید. از اینرو دولت‌های افراطی هندو، سیاست‌های نهرویی را کنار گذاشته و شتابان به سوی جهان سرمایه‌داری شتافته و با رویکرد به اسرائیل و آمریکا عملاً در مسیر توسعه مورد نظر خود گام برداشتند. این ارتباطات و دوستی‌ها به جایی رسید که جهان چشم خود را بر توسعه و گسترش سلاح‌های هسته‌ای هند بست و سرکوب‌های گسترده مسلمانان این کشور را گامی در جهت تثبیت دمکراسی و مبارزه با تروریسم ارزیابی نمود.

منابع و مأخذ:

الف - فارسی:

- ۱- احمدی. حمید: ریشه های بحران درخاورمیانه. تهران: انتشارات کیهان. ۱۳۷۷.
- ۲- جعفر ضیا جعفر. الصراع النووي فی شبه القاره الهندیه: الواقع والافاق. المستقبل العربیه. حیران. ۲۰۰۵/۶. صص ۸۶-۱۰۸.

ب- خارجی:

- 1- Abdullah AlMadani. **Indo-Israel ties :Arabs have none but themselves toi blame.** Gulf Newsa Onlin. Sept 14/ 2003. . Sept 11/2003. <http://us.rediff.com>, <http://www.gulf-news.com>.

- 2-AGENCE FRANCE PRESSE Indian Express TEL AVIV, April 27 Aharon Daniel. **India and Israel- some similarities.** 1999-2000. <http://adaniel.tripod.com>.
- 3-Amiram Barakat. **Israel helped India during Kargil.** Rediff on The Net. Sept 8/2003. <http://www.rediff.com>.
- 4-Amiram Barkat. **Pro-Israel lobbies now working together in US.** Harretz. Sept 8/2003. <http://www.haaretz.com>.
- 5-Amrith K.Mago. **Nuclear Safety Cooperation Smooths Way for improved US-India relation.** <http://www.jinsa.org>.
- 6-Archana Maish. **For these Jews, Mumbai is the chosen land.** Rediff on the net. Sept 11/2003. <http://us.rediff.com>.
- 7-B.Raman. **The down side of cozying up to Israel.** Asia Times. Sept 10/2003 <http://www.atimes.com>.
- 8-BBC news. **Israel and India seal redar deal.** 03/05/2004.
- 9-Brahma Chellaney. **Our terror, their terror.** Hindustan times. Sept 11/2003. <http://hindustantimes.com>.
- 10-By YONAH ALEXANDER (June 8) By YONAH ALEXANDER (June 8) CNN.com - India, **Israel discuss military ties** - January 8, 2002 .
- 11- CNN.com **India Israel discuss military ties.** Janury 8/ 2002 .
- 12- Editor, Makram Mohammed Ahmed, 26 June 1998.
- 13- Harsh V. Pant. **India-Israel Partnership: Convergence and Constraints.** MERIA. Vol. 8 no. 4 article 6. dec. 2004. <http://meria.idc.ac.il>.
- 14- Herb Keinon . **Israel watching India.** 17 may 2004.
- 15- Herb Keinon. **Indian PM: Sharon's visit will raise relations to new level.** Jerusalem Post. Sept 9/2003. <http://www.fisiusa.org>.
- 16- Herb Keinon. **PM tells Indians friendship has a price.** Jerusalem Post.sept 10/2003. <http://www.jpost.com>.
- 17- Herb Keinon May. 17, 2004 .
<http://economictimes.indiatimes.com> **Geographical distance should not affect growing trade** : 18- Sharon. Economic Times. Sep 11/2003.
- 19- <http://economictimes.indiatimes.com> **Leftspeak: Visit Tel Aviv, but slam Sharon trip.** Sept 10 / 2003.
- 20- <http://jinsa.org> **India-Israel Military ties continue to grow.** April; 8/2003.
- 21- <http://news.xinhuanet.com> news. 7/6/2005.
- 22- <http://www.expressindia.com> **Unwritten, abstract Us-India_ Israeli axis to fight terror.** Sep 11/2003.
- 23- <http://www.fas.org> **Nuclear Weapons.**
- 24- <http://www.jinsa.org> **us. Acknowledges India as regional force.** August 04/2005.
- 25- <http://www.jinsa.org> **India Seeks New Relationship with US after coming out of the Nuclear closet.**
- 26- <http://www.jinsa.org> **Israel-India Military and Civil Trade Ties Skyrocket.** August 25/1997.
- 27- <http://www.jinsa.org> **India and Pakistan Engaged in Furious Missile Race.** Sept 1/1994.
- 28- <http://www.rediff.com> **Terrorism dominate Sharon-Vajpayee talks.** Sept 9/2003 .
- 29- <http://www.samachar.com> .ShalomSharon. sep 11/2003.
- 30- <http://www.sicconindia.com> **Sharon on historic visit to India.** Sept 8/2003.
- 31- <http://www2.chinadaily.com> **India, Israel boost ties; Pakistan nervous.** 2003/09/09
- 32- Ilan Berman. **Israel, India and Turkey: Triple Entente?.** <http://www.meforum.org>
- 33- **India at a Crossroads.** 16 may 2004.
- 34- **India At A Crossroads.** May. 16, 2004 .
- 35- **India reiterates support to Palestinian cause and Arafat** 12.22 IST 18th Sept 2004. By IndiaExpress Bureau .

- 36- **India reiterates support to Palestinian cause and Arafat** 12.22 IST 18th Sept 2004
By IndiaExpress Bureau .
- 37- **India, Israel sign one-billion-dollar defence deal** [AFP, March, 2004](#) utive Summary
India, Israel to boost joint defence ventures. The Hindu. July 17/ 2001.
- 38- **Indian Military Bolstered by Foreign Purchases, Cooperation** (04-23-2004) .
- 39- Jess Altschul. **India Combats Complex Web of Pakistan-Supported Terror Cells counter-Terror aid and Timely Assistance after Kargil clashes paved way for close Israeli Ties.** Octr 3/ 2003. <http://www.jinsa.org>.
- 40- Jim Lobe. **Us adds power to India's Israeli links.** <http://www.atimes.com>.
- 41- Joshua Brilliant. **Why India and Israel joined forces.** SAIcon India. Sept 9 / 2003
<http://www.fisiusa.org> .
- 42- josy Joseph in New Delhi. **India waits for Sharon with defence list.** Rediff on The Net.
Sept 5/2003. <http://timesofindia.indiatimes.com> .
- 43- Jyoti Malhotra. **9/11 sets Indo-Israel tone on 9/11.** India Express. Sep 11/2003.
<http://www.indiaexpress.com> .
- 44- Jyoti Malhotra. **Allthe noise in New Delhi adds up to two words : Oh Jerusalem.** Sept
10/2003. <http://www.indianexpress.com> .
- 45- Lauren Bemis. **India Rolls Out Agni-III Missile.growing concern over Pakistan and China Underlie Decision.** JINSA. <http://www.jinsa.org> .
- 46- Makram Mohammed Ahmed. **Islamic Bomb: Dismisses allegations of India-Israel nuclear cooperation.** June 26/1998.
- 47- Martin Sherman. **From conflict to convergence. India and Israel Forge a Solid Strategic Alliance.** The Jerusalem Post. Feb. 28/2003 Muqtedar Khan. Can Pakistan withatand the from US, India and Israel. GlocalEye.9/27/2003. <http://www.glocaleye.org> .
- 48- Ninan Koshy. **The India-Israel-US nexus.** Sept 10/2003. rediff.com .
- 49- Ninan Koshy. **US plays matchmaker to India, Israel.** <http://www.atimes.com> .
- 50- Onkar Singh in New Delhi. **Sharon disappoints Bombay Jews.** Rediff on the net. Sept
10/2003 .
- 51- Pramit Pal Chaudhuri. **What India should also learn from Israel.** Hindustan Times.
Sept 12/2003. <http://WWW.hindustantimes.com> .
- 52- Robert S, Norria, William Arkin, Hans M,Kristensen and Joshua Handler. **India's nuclear forces.** Atomic Scientists. 2002. <http://www.thebulletin.Org> .
- 53- Sharon Squassoni. **US Nuclear cooperation with India: Issues for Congress.** CRS
report for Congress. July 29/2005 .
- 54- Sharon's India visit 'extremely threatening' : Musharraf.
- 55- Stephen Brown. **Israel and India: An Alliance Forged by Terror.** FrontPage
Magazine.com . sept 15/2003 <http://www.frontpagemag.com> .
- 56- Subhash Kapila. **India-Israel relations: the imperatives for enhanced strategic cooperation.**<http://www.saag.org> .
- 57- Subhash Kapila. **Israel-India Stategic cooperation and prime minister sharon's visit.**
02/09/2003. <http://www.saag.org> .
- 58- T.C. Malhotra. **Following Sharon visit, Israel,India prepare for for special forces exercise,** JTA News.sept.26/2003. <http://www.jta.org> .
- 59- **The Financial Times**, 4 September 2003 .
- 60- **The Jerusalem Post.** Feb 28, 2003 .
- 61- Vijay Singh. **Israel and India seal radar deal.** Mars 2004.
- 62- **Washington Post.** Staff Writer Saturday, June 15, 2002; Page A01 .
- 63- Zubair Ahmed. **Sharon disappoints Bombay Jews.** BBC. Sept 10/2003
<http://news.bbc.co.uk> .